

996 Steinen i gata

Når en leser kun overskrifta her, vil mang en stjørdaling og andre i vårt distrikt tenke på Kjøpmannsgata i Stjørdal sentrum. Men denne gangen gjelder det ei anna gate, nemlig Mostadgata på Frosta. I dialektform blir det vel ofte til ”mosgata”. Og de fleste av oss har vel, om ikke akkurat prominert gatelangs der ute, så har vi nok kjørt igjennom Mostadgata på vår vei til og fra Tautra. Ikke lenge etter at du har passert Tinghaugen og Logtun kirke, kommer du ut på en rettstrekning, som leder deg direkte frem til avkjørselen ned til høyre og mot Tautra. Omtrent midt ute på rettstrekningen står det en stein i høyre veikant. Om det er en bautastein, strides nok de lærde, men at den har fått en fremtredende plass i frostingenes bevissthet, tyder det faktisk - at noen, visstnok i vår levealder - stjal, eller i alle fall fjernet steinen. Nå kom den til rette igjen, og vi kan i dag også se at noen har ”reparert” steinen, da den er påfestet et bindestag.

Om steinen er ment som en bauta til minne om et eller annet, eller om det i sin tid var en liggestein inne i skogen - som noen enkelt og greitt kun har reiste opp på høykant (kanskje når en vei ble anlagt) – er ikke godt å si. Derimot passer steinen svært så godt til sagnet:

Oppe på Forbordsfjellet på Skatval bodde det en gang en jutul, som i likhet med sine artsfrender sov om dagen og romsterte rundt i Trøndelag om natta. Denne jutulen likte ikke å bli forstyrret av hammerslag og annet bråk, slik det fortonet seg fra byggeaktiviteten ved Tinghaugen. Da det i tillegg var ei ”kirke” de holdt på å bygge, ble det for mye for jutulen på Forbordsfjellet. Han ble så iltrende sint på denne ufreden. Og det gjorde ikke saken bedre for kjempen at han erindret hvordan Håkon den gode hadde kommet til Frostating og snakket om kvitekrist. Jutulen var nok ikke bare engstelig for at kirkeklokkene ville forstyrre hans gode dagsøvn, men den nye trua stod for lysets makter - og det var hans plikt å opprettholde de mørke, mente Jutulen bestemt. Så en mørk kveld tok han den nærmeste passende steinen han så og kastet den mot ”Logtun-kirka”. Men han bommet. Steinen borret seg ned i noe småkratt en del sør av kirka.

Sitat fra Aschehougs konversasjonsleksikon: Jutul/jøtul hører visstnok til verbet eta, altså egentlig ”storeter”. Er i nordisk folketro og mytologi et vesen med menneskeskikkelse, men med overmenneskelig størrelse og kraft. Den kvinnelige jutul kalles gyger. Jutul er oftest fiendtligsinnnet mot menneskene. I folkesagn, folkeviser og eventyrsagaer oppfattes de gjerne som boende inne i fjellet i ei hule. De tåler ikke dagslyset, men blir til stein når sola skinner på dem. De har en kolossal størrelse, kan stige tvers over daler og vann og kaste kjempestore steinblokker etter kirker. Store frittstående steiner oppfattes av folkesagnet som kastet av jutuler. (Sitat slutt)

Det ligger derfor i sakens natur at steinen i Mostad på Frosta har blitt til sagnet som vi kjenner igjen fra svært mange andre bygder rundt om i landet. Men sagnet på Frosta slutter ikke med dette. Det heter seg videre at steinen rører på seg hver gang kirkeklokkene i Logtunkirka ringer ved midnatt. Ja, enkelte nattvandrere har påstått at steinen faktisk snur seg hele 360 grader.

Når skulle denne ”hendelsen” ha foregått som skapte grunnlaget for sagnet? Noen peker på at det skjedde mens Håkon den gode regjerte, og enkelte utgaver av sagnet tilsier at det ble bygd en ”kirke” ved Tinghaugen under Håkon den godes tid, som en oppfølger til ei tilsvarende kirke på Værnes. I så fall skulle jutulen på Forbordsfjellet ha slengt av sted sin stein en gang før år 960. Men på Værnes kom det trolig ikke i gang noe ”kirkebygging” før mot slutten av årtusenet, ca. 995 – 1000, da Olav Tryggvason tvang Torberg og hans sønn Asbjørn i kne, og de iverksatte byggingen av det som trolig ble den første ”kirka” i vårt distrikt, ei slags førsteutgave av Værneskirka - om lag 85 år før dagens Værneskirke ble påbegynt. Men for en jutul har nok tidsperspektivet like store intervall som alt annet omkring dette ”trollet”. Ett år for oss, kunne være 10 år for ham, så om det var under Håkon den gode eller Olav Tryggvason han fant det for godt å kaste sin stein over fjorden - kan nok være det samme.

Fra Snorre henter vi følgende (sitat):

”Kong Håkon den gode (ca 945 - 961) kom til Frostatinget, og der hadde bøndene flokket seg i store mengder. Da tinget var satt, talte kong Håkon. Han åpnet talen med å si at det var hans bud og bønn til bønder og bumenn, store og små, og hele allmuen, unge og gamle, rik og fattig, kvinner og karer, at alle mennesker skulle la seg døpe og tro på en gud, Kristus, Marias sønn, og vende seg bort fra all bloting og hedenske guder, holde helg hver sjuende dag for all slags arbeid og faste hver sjuende dag. Men da kongen hadde kommet fram med dette for tingmugen, ble det straks høylytt motstand, bøndene ropte opp om at kongen ville ta arbeidet fra dem, og sa at slik kunne de ikke bygge landet, og arbeidsfolk og trelle sa at de kunne ikke arbeide når de ikke skulle få mat, og så sa de at det var jo det lytet de hadde, kong Håkon og far hans og alle de frendene, at de var gjerrige på maten enda de var gavmilde nok på gull.

Lenger utpå vinteren ble det stelt til jul for kongen inne på Mære, men da det lei mot jul, satte de hverandre stevne de åtte høvdingene som stod for blotene i hele Trøndelag. Det var fire fra ytre Trondheimen: Kåre fra Gryting, Asbjørn fra Medalhus, Torberg fra Værnes, Orm fra Ljoksa, og av inntrønderne var det Blotolv fra Olveshaug, Narve fra Stav i Verdalen, Trond Haka fra Egge og Tore Skjegg fra Husabø på Inderøya. Disse åtte mennene ble enige om at de fire uttrønderne skulle ødelegge kristendommen, og de fire inntrønderne skulle tvinge kongen til å blote.

Uttrønderne seilte med fire skip sør til Møre, og der drepte de tre prester og brente tre kirker, og så seilte de hjem. Og da kong Håkon og Sigurd jarl kom inn til Mære

Sigurd jarl overtaler kongen (fra Snorre)

med hæren, var bøndene kommet dit, meget mannsterke. Første dag i gjestebudet gikk bøndene på kongen og bad ham blote, og lovte at ellers skulle det gå ham ille. Sigurd jarl gikk imellom og meklet, det gikk da så langt at kong Håkon åt noen biter hestelever, og han drakk alle de minner som bøndene skjenket i for ham uten å slå kors over dem. Men da gjestebudet var slutt, drog kongen og jarlen like ut til Lade; kongen var svært lite glad og skyndte seg å komme ut av Trondheimen med hele hæren, han sa at en annen gang skulle han komme mannsterkere til Trondheimen, og trønderne skulle få igjen for den fiendskap de hadde vist ham". (Sitat slutt)

Så langt Snorre. - Uansett i hvilket år jutulen kastet sin stein, og hva som ellers ligger til grunn for sagnet, så synes det som Torberg på Værnes hadde alliert seg med jutulen på Forbordsfjellet. De hadde visstnok samme syn på kristendommen - til å begynne med.